МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: Валютний ринок і валютна система України

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМДз-23-1 групи,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

_____ Філатов Костянтин Юрійович
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____ Козій Наталія Сергіївна, к.е.н, доцент
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної
програми _____ Чуницька Ірина Іванівна, д.е.н., професор
(підпис)

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансових ринків та технологій
протокол від «16» 01 2025 № 11

Завідувач кафедри _____ Береславська Олена Іванівна, д.е.н., професор

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 12 11.02.2025р. _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 04.02.2025р. _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 86 (добре) 11.02.2025р. _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Берославська О.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

_____ Чумицька І.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Онищко С.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Пержарівський О.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	**від 0 до 10**	8		11.02.2025р. Береславська О.І. Чумицька І.І. Оніщко С.В. Пернарівський О.В. Козій Н.С. Приходько І.О.
2. Роздатковий матеріал	**від 0 до 5**	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	**від 0 до 25**	23		
4. Апробація (участь у конференціях)	**від 0 до 10**	7		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	43		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	**від 0 до 100**	86		

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - 43 балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
86	B	4 (добре)	11.02.2025р.	Береславська О.І. Чумицька І.І. Оніщко С.В. Пернарівський О.В. Приходька І.О.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	**A**	**5 (відмінно)**
80-89	**B**	**4 (добре)**
70-79	**C**	
60-69	**D**	**3 (задовільно)**
50-59	**E**	
35-49	**FX**	**2 (незадовільно)**

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа ,страхування та фондовий ринок»
Освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую
Завідувач кафедри фінансових ринків
та технологій
_____Олена БЕРЕСЛАВСЬКА
«__12__»__грудня__2023

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)
здобувачу вищої освіти
Філатова Костянтина Юрійовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту) «Валютний ринок і валютна система України»
Затверджена наказом ректора від 26.12.2023 р. № 1732
2. Строк здачі закінченої роботи 11.02.2025 р.
3. Мета роботи: визначення шляхів удосконалення функціонування українського грошового ринку та грошово-кредитної системи в умовах сучасних економічних викликів.
   Об'єкт дослідження: валютний ринок і валютна система України як складова економічної системи країни.
   Предмет дослідження: економічні механізми, інструменти та інститути, які забезпечують функціонування валютного ринку і валютної системи.
   Орієнтована база дослідження Аналітичні дані НБУ, Державної служби статистики України, наукові публікації та міжнародні звіти з питань валютної політики.
4. Вихідні дані до роботи Нормативно-правові акти щодо валютного регулювання в Україні. Офіційні статистичні показники валютного ринку України. Аналітичні звіти Національного банку України та міжнародних фінансових організацій. Порівняльний аналіз валютних систем інших країн.
5. Перелік графічного матеріалу Діаграми, графіки та таблиці.
6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВАЛЮТНОГО РИНКУ І ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ.....7

1.1.Дослідження основних характеристик валютного ринку та валютної си
України .....
1.2. Регулювання валютного ринку, як складової його стабільного
функціонування.....
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ ТА
ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....
2.1. Аналіз валютно-курсової політики Національного банку України.....
2.2.Характеристика стану валютних операцій та динаміки змін валютного
України.....
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ І ВАЛЮТ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....31

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної)роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактичн
1	2	3	4
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	30.10.2024 р.	30.10.2024 р.
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	15.11.2024 р.	15.11.2024 р
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	16-30.12.2024 р.	16-30.12.2024
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	11-16.12.2024 р.	11-16.12.202
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-10.01.2025 р.	02-10.01.202
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	18.11.2024 р.- 12.12.2024 р.	18.11.2024р 12.12.2024 р
7	ЗАХИСТ	11. 02.2025 р.	11. 02.2025

8. Дата видачі завдання 15.12.2023 р.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту) _____ (підпис) Козій Н.С. (прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ (підпис) Чуницька І.І. (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ (підпис) Філатов К.Ю. (прізвище, ініціали)

Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи

Здобувачки вищої освіти ІІ рівня, ІІ курсу, групи ФМДз-23-1, спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,

Філатова Костянтина Юрійовича

на тему «Валютна система і валютний ринок України»

Кваліфікаційна робота виконана на актуальну тему, на належному науково-теоретичному рівні, згідно із планом, який у логічній послідовності розкриває тему дослідження. Результати роботи мають достатній ступінь достовірності за рахунок використання значного обсягу аналітичних та статистичних даних, методів дослідження.

Результати дослідження динаміки показників, порівняльного аналізу представлені візуально в діаграмах і графіках та обумовлюють практичну значущість роботи.

За результатами дослідження сформульовані висновки та рекомендації щодо розробки рекомендацій для органів державної влади щодо підвищення ефективності валютної політики, що сприятиме макроекономічній стабільності та зростанню економіки.

Результати дослідження можуть бути використані Національним банком України, Міністерством фінансів України, іншими органами державної влади для розробки та реалізації валютної політики, а також комерційними банками та іншими фінансовими установами для прийняття рішень щодо валютних операцій.

Кваліфікаційна робота Філатова Костянтина Юрійовича виконана самостійно, в повному обсязі у відповідності до чинних вимог, рекомендується до захисту із оцінкою «добре».

Науковий керівник кваліфікаційної роботи
Козій Наталія Сергіївна, к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансових ринків та технологій 16.12.2024 р.

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота (проєкт) здобувачки вищої освіти
Філатова Костянтина Юрійовича
після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «10» грудня 2024 №10 допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ Береславська О. І.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускну кваліфікаційну роботу (проєкт)

здобувача вищої освіти Державного податкового університету

ФІЛАТОВА КОСТЯНТИНА ЮРІЙОВИЧА

(прізвище, ім'я, по батькові)

ВАЛЮТНА СИСТЕМА І ВАЛЮТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ

(назва теми)

Валютна система та валютний ринок України є ключовими складовими фінансово-економічної стабільності країни, особливо в умовах глобалізації, кризових явищ та змін регуляторної політики. Вивчення механізмів функціонування валютного ринку, впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на курс національної валюти та інструментів державного регулювання є важливим завданням для фінансової науки.

Науково-практична новизна. У роботі проведено комплексний аналіз валютної системи України, особливостей функціонування валютного ринку та впливу монетарної політики на курсову стабільність. Автором проаналізовано сучасні підходи до регулювання валютних операцій, досліджено динаміку валютного ринку та визначено основні тенденції його розвитку.

Робота містить детальний огляд нормативно-правової бази валютного регулювання в Україні, статистичні дані щодо курсових коливань, а також порівняльний аналіз валютних ринків інших країн. Використано широкий спектр джерел: наукові статті, офіційні звіти НБУ, міжнародні дослідження. Представлені таблиці, графіки та діаграми покращують візуальне сприйняття матеріалу та підтверджують обґрунтованість висновків.

Запропоновані автором рекомендації щодо вдосконалення валютної політики та стабілізації курсу гривні мають практичну цінність для органів фінансового регулювання, банківського сектору та бізнесу. Висновки логічно обґрунтовані, базуються на аналізі сучасних економічних реалій та враховують міжнародний досвід.

Наявність недоліків. Робота потребує більш детального розгляду механізмів впливу зовнішньоекономічної кон'юнктури на валютний ринок України. Також було б доцільним включити прогнозні моделі розвитку валютного ринку на основі економетричних методів.

Випускна кваліфікаційна робота (ПІБ студента) є завершеним науковим дослідженням, що має як теоретичну, так і практичну значущість. Робота виконана на високому рівні, містить якісний аналіз та конкретні рекомендації.

Робота заслуговує на позитивну оцінку («відмінно»), а її автор – на присвоєння відповідного освітнього ступеня.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування

Національної академії статистики,

обліку та аудиту Людмила БОГРІНОВЦЕВА

«20» грудня 2024 р.

АНОТАЦІЯ

Філатов К.Ю. Валютний ринок і валютна система України

Мета роботи: визначення шляхів удосконалення функціонування валютного ринку та валютної системи України в умовах сучасних економічних викликів. Зокрема, досліджується вплив макроекономічних факторів на валютний ринок, аналізується валютно-курсова політика Національного банку України (НБУ) та пропонуються шляхи підвищення ефективності валютного регулювання.

Завданнями роботи є: проаналізувати структуру та механізми функціонування валютного ринку України. Дослідити особливості валютної системи України, її еволюцію та сучасний стан. Оцінити вплив валютної політики НБУ на макроекономічні показники країни. Провести аналіз динаміки валютного курсу гривні та факторів, що на нього впливають. Дослідити вплив війни, інфляції та міжнародних фінансових змін на валютний ринок України. Запропонувати рекомендації щодо вдосконалення механізмів валютного регулювання та стабілізації валютного ринку.

Предметом дослідження є економічні механізми, інструменти та інститути, що забезпечують функціонування валютного ринку і валютної системи України.

Базою дослідження є офіційні дані Національного банку України (НБУ) щодо валютного ринку та валютного курсу. Законодавчі та нормативні акти України у сфері валютного регулювання. Аналітичні звіти та наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників. Дані Державної служби статистики України щодо макроекономічних показників. Інформаційні ресурси міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світового банку, ЄБРР). Динамічні ряди курсів валют та статистика міжбанківського валютного ринку України.

За результатами дослідження визначено основні проблеми валютного ринку України та запропоновано заходи для його вдосконалення, включаючи підвищення ефективності валютного регулювання, лібералізацію ринку та інтеграцію України у світову фінансову систему.

Дипломна робота містить 52 сторінок, 2 таблиць і 7 рисунків, список використаних джерел із 35 найменувань, 3 додатків.

Ключові слова: валютний ринок, валютна система, валютна політика, Національний банк України, валютний курс, фінансове регулювання.

Рік виконання дипломної роботи – 2023-2024 рр.

Рік захисту роботи – 2025 р.

SUMMARY

Filatov K. The Foreign Exchange Market and the Currency System of Ukraine

The purpose of the work: The purpose of this thesis is to identify ways to improve the functioning of the foreign exchange market and the currency system of Ukraine in the context of modern economic challenges. In particular, the study examines the impact of macroeconomic factors on the foreign exchange market, analyzes the exchange rate policy of the National Bank of Ukraine (NBU), and proposes ways to enhance the efficiency of foreign exchange regulation.

The tasks of the work are: To analyze the structure and mechanisms of the functioning of Ukraine's foreign exchange market. To study the features of Ukraine's currency system, its evolution, and current state. To assess the impact of the NBU's exchange rate policy on the country's macroeconomic indicators. To analyze the dynamics of the hryvnia exchange rate and the factors influencing it. To examine the impact of war, inflation, and international financial changes on Ukraine's foreign exchange market. To propose recommendations for improving foreign exchange regulation mechanisms and stabilizing the foreign exchange market.

The subject of the study is the economic mechanisms, instruments, and institutions that ensure the functioning of the foreign exchange market and the currency system of Ukraine.

Based on the results of the research National Bank of Ukraine (NBU) on the foreign exchange market and exchange rate, legislative and regulatory acts of Ukraine in the field of foreign exchange regulation, analytical reports, and scientific papers by domestic and foreign researchers. It also includes data from the State Statistics Service of Ukraine on macroeconomic indicators, informational resources from international financial organizations (IMF, World Bank, EBRD), and time series data on exchange rates and interbank foreign exchange market statistics of Ukraine.

Research findings identify the main problems of Ukraine's foreign exchange market and propose measures for its improvement, including increasing the efficiency

of foreign exchange regulation, market liberalization, and the integration of Ukraine into the global financial system.

The thesis consists of 52 pages, 2 tables, and 7 figures, with a list of 35 references and 3 appendices.

Keywords: foreign exchange market, currency system, exchange rate policy, National Bank of Ukraine, exchange rate, financial regulation.

The year of completion of the thesis is 2023-2024.

The year of job protection is 2025.

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВАЛЮТНОГО РИНКУ І ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ 7

1.1.Дослідження основних характеристик валютного ринку та валютної системи України 7

1.2. Регулювання валютного ринку, як складової його стабільного функціонування 14

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ ТА ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 19

2.1. Аналіз валютно-курсової політики Національного банку України 19

2.2. Характеристика стану валютних операцій та динаміки змін валютного курсу України 25

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ І ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 31

ВИСНОВКИ 40

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 43

ДОДАТКИ 47

ВСТУП

Валютний ринок і валютна система відіграють ключову роль у функціонуванні економіки будь-якої країни. Вони забезпечують обіг валюти, регулюють міжнародні розрахунки, впливають на конкурентоспроможність національних товарів та послуг на світовому ринку, а також є одним із інструментів державної монетарної політики. Для України, з її відкритою економікою, валютний ринок має вирішальне значення у підтримці макроекономічної стабільності та стимулюванні економічного зростання.

Актуальність дослідження валютного ринку та валютної системи України зумовлена необхідністю вдосконалення механізмів їх функціонування в умовах економічної та фінансової нестабільності, викликаної як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. Особливого значення ця тема набуває в контексті інтеграції України у світову економіку, а також у зв’язку з викликами, які постали перед національною економікою в умовах військового стану, інфляційного тиску та глобальних фінансових змін.

Критичний аналіз наукових підходів до регулювання валютного ринку свідчить про необхідність подальших досліджень у цій сфері. Зокрема, важливо оцінити ефективність валютної політики, проаналізувати вплив змін валютного курсу на різні сектори економіки, а також визначити оптимальні шляхи вдосконалення валютної системи України.

Статус і масштаби проблеми. На теоретико-методологічних засадах і вивченні різних аспектів теорії і практики, пов'язаних з цією проблемою, акцентовано увагу в працях багатьох зарубіжних учених, таких як Л. Бальсерович, Дж. М. Кейнс, Л.Н. Красавіна, Р. Маккіннон, М. Пебро, М. Фрідман, Х. Хоггарт та ін. Серед науковців, які проводять дослідження в галузі розвитку та функціонування валютних ринків, заслуговують на увагу О.В. Журавку, І.О , Н. Є. Бодлову, Ю.С. Фомішну, К.З. Возного.

Проте, незважаючи на значну кількість досліджень, залишаються питання, які потребують подальшого вивчення. Зокрема: оцінка адаптації

валютної політики України до сучасних економічних умов; вплив війни та геополітичних змін на функціонування валютного ринку; інтеграція України у глобальну фінансову систему за умов обмеженого доступу до міжнародних ринків капіталу.

Метою даної роботи є визначення шляхів удосконалення функціонування українського грошового ринку та грошово-кредитної системи в умовах сучасних економічних викликів.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні завдання:

1. Проаналізувати структуру та функціонування валютного ринку України, зокрема в умовах воєнного стану.

2. Оцінити вплив валютної політики на ключові макроекономічні показники, включаючи інфляцію, зайнятість і платіжний баланс.

3. Дослідити взаємозв'язок між змінами валютного курсу та динамікою експорту й імпорту.

4. Визначити недоліки чинної валютної системи та запропонувати шляхи її вдосконалення.

5. Розробити рекомендації щодо адаптації валютного ринку України до сучасних глобальних викликів.

Об'єктом дослідження є валютний ринок і валютна система України як складова економічної системи країни.

Предметом дослідження є економічні механізми, інструменти та інститути, які забезпечують функціонування валютного ринку і валютної системи.

У роботі використано такі методи:

- аналітичний – для аналізу економічної літератури та статистичних даних щодо валютного ринку;

- порівняльний – для визначення особливостей валютної системи України в контексті глобальних тенденцій;

- моделювання – для оцінки впливу валютної політики на економічні показники;

- графічний аналіз – для візуалізації динаміки валютного курсу, експорту та імпорту.

Практична значимість дослідження полягає у розробці рекомендацій для органів державної влади щодо підвищення ефективності валютної політики, що сприятиме макроекономічній стабільності та зростанню економіки.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні впливу сучасних геополітичних викликів на валютний ринок України та у запропонуванні нових підходів до вдосконалення його функціонування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВАЛЮТНОГО РИНКУ І ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ

1.1.Дослідження основних характеристик валютного ринку та валютної системи України

Розвиток грошової системи України розпочався з проголошенням у липні 1990 р. Декларації про державний суверенітет.

Першим кроком у створенні національної грошової системи став вихід України в 1991 р. Судячи з кількості країн, що використовують у грошовому обігу рублі, а також запровадження в листопаді 1992 р. тимчасової (перехідної) грошової одиниці в безготівковому обігу – українського купоно-карбованця.

У березні 1994 року була створена банкнотна фабрика, а в жовтні того ж року на її базі створено Банкнотний двір Національного банку України для друкування кабобанку, а згодом і гривневих монет[30].

Національна валюта України — гривня — була введена в обіг у вересні 1996 року. Однією з особливостей його обігу є численні валютні інтервенції Національного банку України за рахунок власних резервів.

Але вже в 1997 році вибухнула величезна фінансова криза, і попит на долари США шалено зріс, що призвело до значного знецінення гривні. Ці події змусили центральні банки прийняти більш жорстку монетарну політику.

Офіційний курс гривні щодо долара США встановлюється Національним банком України. З 23 жовтня 1994 року в Україні запроваджено різноманітні системи валютних курсів, зокрема офіційний обмінний курс, що встановлюється Національним банком, і ринковий обмінний курс, що встановлюється на валютних аукціонах. З 24 жовтня 1994 р. офіційний обмінний курс визначається за результатами діяльності Української міжбанківської валютної біржі. З 19 березня 1999 р. Національний банк України встановлює офіційний курс гривні до долара США як середньозважену величину курсів уповноважених комерційних банків на міжбанківському валютному ринку. Національний банк у

межах своїх загальних повноважень щодо забезпечення стабільності національної валюти може впливати на формування офіційного курсу шляхом купівлі-продажу іноземної валюти на валютному ринку [30].

Визначити середній курс гривні до долара США за поточний період: Для місячних значень розрахувати середньозважене значення курсу гривні до долара США за місяць як середнє арифметичне значення за місяць; Розвиток валютного ринку в Україні в перше десятиліття незалежності пройшов кілька етапів:

Перший етап - 1991-1994 рр. Він характеризується введенням національної грошової одиниці, появою українського валютного ринку, створенням органів регулювання та формуванням законодавчої бази функціонування ринку. Початок цього періоду характеризувався різкою девальвацією національної валюти з подальшою фіксацією обмінного курсу шляхом створення подвійних ринків.

Другий етап - 1995-1998 рр. Він характеризується лібералізацією валютних операцій, стійким інфляційним процесом національної грошової одиниці, стабільними валютними курсами. У 1996-1997 роках реальний курс гривні був значно ревальвований, що стало основою для девальвації гривні в 1998 році. Для регулювання валютних ринків НБУ використовує ринкові інструменти. Кінець цього періоду характеризувався фінансовою кризою та значною девальвацією національної валюти, що висвітлило приховані проблеми та недосконалість механізмів функціонування грошового ринку.

Третій етап – 1999 р. – сьогодні. Початок цього етапу розвитку ознаменувався запровадженням нових правил функціонування ринку, які обмежували спекулятивні можливості банків та сприяли стабілізації ситуації на українському валютному ринку та звільненню ринку. Подія - Україна офіційно запроваджує плаваючу валютну біржу. Крім того, цей етап мав позитивну тенденцію розвитку ринку: збільшення обсягу ринку з 8063,78 млн. грн. Вартість долара в Сполучених Штатах зросла з $9,25 до $130,526 у 1999 році. У 2001 році долари в США також були переоцінені, як і поступове підвищення вартості національної валюти.

У результаті українська банківська система вступила в друге десятиліття після періоду значних операційних проблем на початку 90-х років і добре відомого періоду фінансового стресу та девальвації валюти в середині-кінці 90-х років. Стабільність валюти та належне функціонування валютних ринків.

Валютний ринок є складним фінансовим поняттям. Можливі два різних визначення. Спочатку це фінансова концепція, тобто валютний ринок в основному складається з економічних та інституційних відносин між споживачами, виробниками та країнами, які передбачають обмін валюти, облігацій та готівки. та квитанції про оплату. По-друге, як формальний механізм, валютний ринок функціонує як посередник між фінансовими установами, такими як банки, валютні біржі, брокери тощо, як наслідок, механізм для валютного ринку є гарантованим.

Ідеї, які ми розглядаємо, мають кілька визначень. існувати З.В. Дзюблюк обстоював таку концепцію: «Грошово-обмінний ринок — це система економічних взаємодій, яка є похідною від обміну валют між країнами» [10].З. І.Борнець вважає, що валютний ринок – це перш за все міжбанківський ринок, оскільки більшість операцій з купівлі-продажу валюти здійснюється між банками. Є.IN. Савельєв зазначав: «по-перше, валютний ринок особливий тим, що вартість валюти (грошова вартість різних країн) визначається шляхом обміну, а не безпосередньо; по-друге, зазначена вище ціна є номінальним обмінним курсом; по-третє, обмін є здійснюється через валютний ринок, який сприяє обміну факторами виробництва, товарами та послугами. По-четверте, з технологічної та організаційної точки зору, валютний ринок складається з учасників і сучасної системи збору, передачі та зберігання. обробки валютної інформації, яка поділяється на ринок національної валюти та світовий ринок валюти грошей» [28]. У «Банківсько-фінансовому словнику-довіднику» зазначено, що валютний ринок — це сфера економічних комунікацій між країнами, яка передбачає обмін валюти між країнами та використання валютних платіжних карток.

Очевидно, що специфікою поняття економічної категорії «валютний ринок» є об’єкти операцій, які випливають із конкретної ситуації на ринку, а саме валюта, вартість валюти та курс валюти. Саме на валютному ринку відбувається гармонізація інтересів як продавців, так і покупців завдяки співвідношенню попиту та пропозиції [13, с.189].

На валютному ринку здійснюються різноманітні операції, в тому числі покупці, продавці, посередники, банки та інші суб’єкти, що використовують іноземну валюту, ці операції пов’язані із зовнішньоторговельними розрахунками, туризмом, міграцією капіталу, робочою силою та іншими сферами. [16, 30]. Валютний ринок виглядає типовим: зв'язок, попит і пропозиція, об'єкти і суб'єкти, інфраструктура. Тут процес купівлі-продажу іноземної валюти здійснюється за національну валюту країни, об'єктами операції є іноземна валюта, що знаходиться у власності інших країн, колективна валюта, національні та іноземні валютні цінності тощо.

Учасниками валютного ринку є різноманітні організації, які прагнуть отримати максимальний прибуток. Сучасний валютний ринок характеризується наявністю численних регулюючих організацій, які беруть участь у різних сферах фінансового регулювання, зокрема: Міжнародний валютний фонд, Світова організація торгівлі та різні системи угод, які існують між країнами. Крім того, є наявність організацій зі страхування валютних ризиків[33]. Сьогодні валютний ринок є одним із основних способів захисту світової економіки, оскільки він функціонує як міжнародна валютна система, крім того, він сприяє здійсненню міжнародних інвестицій і торгівлі. Він сприяє великій міжнародній міграції капіталу та перетворився на єдиний інтегрований міжнародний ринок, який головним чином відповідає за функціонування національної економіки та має вплив на всі аспекти суспільного життя [13, с. 191]. З цього випливає, що структура валютного ринку є відносно складною, він складається з різних рівнів розподілу, організації та складу (рис. 1.1).

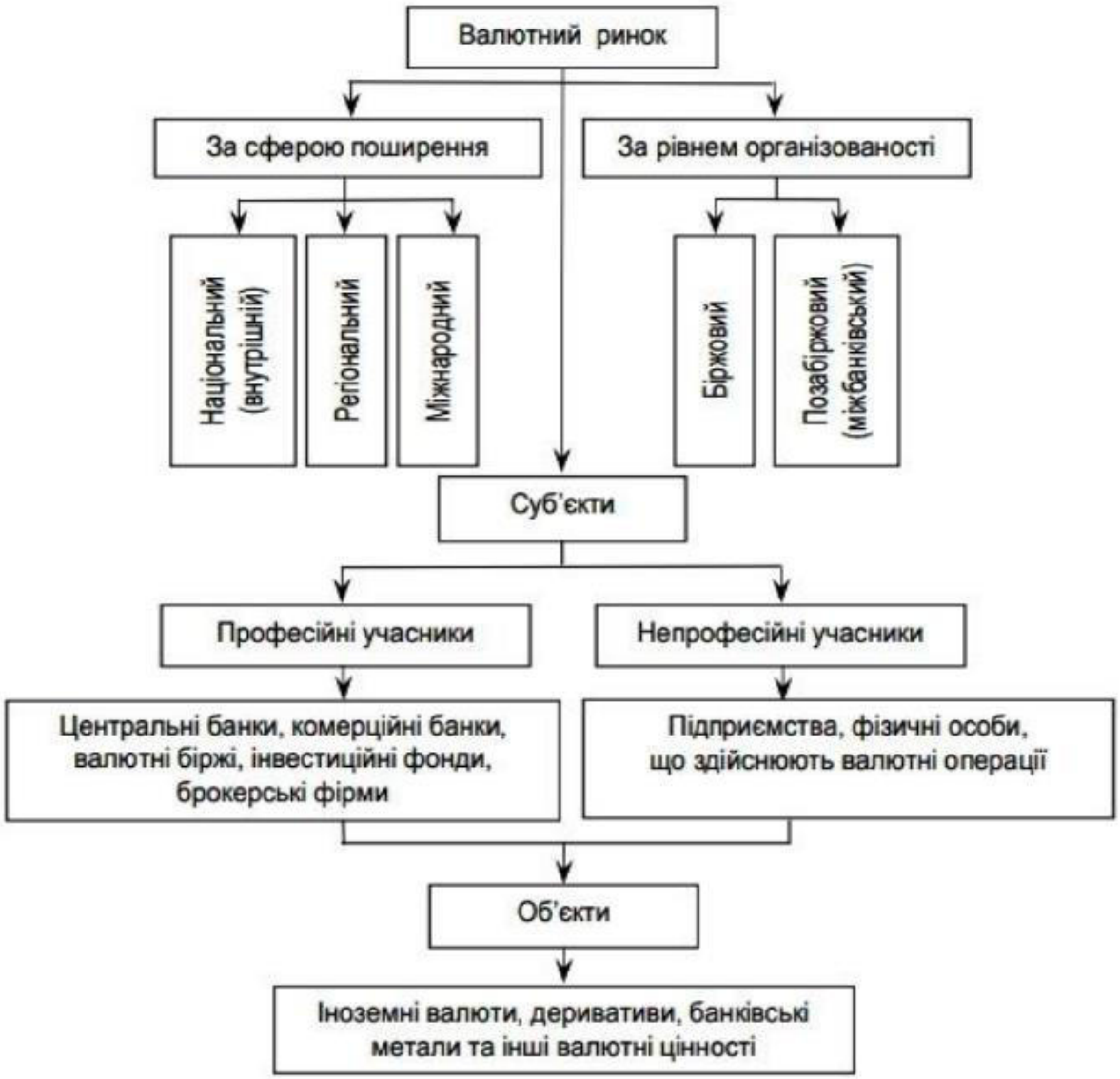

Рис. 1.1. Структура валютного ринку

Розроблено автором на основі даних [10, с. 49]

Грошово-кредитна політика — це сукупність тактик, що використовуються в міжнародній економіці, заснованих на поточних цілях і завданнях національної економічної політики. З точки зору змісту, грошово-кредитна політика — це низка пов'язаних дій, які здійснюються компетентними національними посадовими особами відповідно до законодавчих норм для формулювання, забезпечення та просування національних цілей і завдань, а також сприяння нормальному економічному розвитку. Обговорюються фінанси та грошово-кредитні відносини на внутрішньому та світовому ринках. На практиці учасники валютного ринку беруть участь в операціях на ньому в

одиницях грошової оцінки («обмінні операції»), а також беруть участь у регулюванні грошових оцінок і контролюють валюту.

Грошова операція - це обмін грошей на щось інше. До них належать операції з грошовою вартістю, які здійснюються всередині країни та між країнами щодо платежів, а також операції з вартістю, які включають імпорт, передачу та розповсюдження грошових цінностей усередині країни та за її межами [13 с.192].

Особи, які беруть участь у господарській діяльності та здійснюють обмін грошей, є основними учасниками валютного ринку, вони є як продавцями, так і покупцями валюти. Інституційну структуру валютного ринку складають банки, інвестиційні компанії, фондові біржі та брокерські фірми, які беруть участь у валютних операціях. Учасники валютного ринку поділяються на дві категорії: тих, хто професійно бере участь у валютних операціях, і тих, хто користується послугами перших, тобто бере участь у непрофесійних операціях з іноземною валютою. Центральні банки відіграють значну роль на валютному ринку та можуть впливати на всіх учасників ринку на національному, регіональному та глобальному рівнях за допомогою інструментів монетарної політики.

Грошовий обмінний ринок поділяється на внутрішній, регіональний і міжнародний на основі кількості грошей, що торгуються, і загальної кількості грошей, що торгуються.

Внутрішній валютний ринок - це валютний ринок країни, який є ринком, що відбувається всередині її кордонів. Внутрішній валютний ринок складається з численних валютних операцій, що здійснюються банками та пунктами обміну валюти в країні, які просувають валюту країни та встановлюють зв’язки з міжнародними валютними центрами.

Валютний ринок в Україні складається з таких учасників:

- Національний банк України;
- Інші установи, які мають фінансові чи кредитні ліцензії Національного банку, вважаються резидентами. Ці установи займаються страхуванням, інвестиціями та продажем автотранспорту.

- Юридична особа, яка уклала угоду з визнаним банком, що надає їй дозвіл на відкриття пункту обміну іноземної валюти;
- Кредитно-фінансові установи-нерезиденти, у тому числі іноземні банки, можуть здійснювати діяльність на міжбанківському валютному ринку країни за індивідуальною ліцензією Національного банку України.
- Грошово-кредитний орган, Національний банк, надав дозвіл на обмін валюти чи товарів з іноземними державами або організацію біржових операцій, які вважаються законними [31].
- Регіональний валютний ринок - це грошова система, розташована в географічному регіоні планети.

Регіональні валютні ринки поділяються на такі категорії:

- Європа: найбільшими виробниками є Лондон, Цюріх, Париж і Франкфурт, на ці міста припадає 40% світового ринку.
- Північна Америка: Нью-Йорк, Філадельфія, Лос-Анджелес, Сан-Франциско, Оттава, Монреаль - 35%;
- Азія: Сідней, Токіо, Сінгапур, Гонконг, Бахрейн – усі регіони – 25% [13, с. 197].

Міжнародний валютний ринок — це спільний валютний ринок, що включає валютні ринки всіх країн світу. Це цілодобовий обмінний майданчик, який працює децентралізовано.

Грошові операції тут переважно здійснюються безпосередньо між банками за допомогою електронного зв’язку.

Основними функціями валютного ринку є: забезпечення реалізації національної грошово-кредитної політики;сприяння розвитку зовнішньої торгівлі; регулювати курси валют, диверсифікувати валютні резерви [7, с. 39].

1.2. Регулювання валютного ринку, як складової його стабільного функціонування

Загальновизнана необхідність державного регулювання у сфері ринкових відносин випливає з основних економічних обов'язків, які бере на себе держава. В умовах існування кількох форм власності до завдань державного управління входить, з одного боку, створення правової бази для реалізації різних форм власності, а з іншого – цілеспрямований вплив на ринкові механізми підтримки різних форм власності. Загальне функціонування економічної системи [19]. Валютний ринок є важливою частиною національної економічної системи і потребує державного нагляду. Цілі валютної політики досягаються шляхом законодавчого управління валютними операціями (валютне регулювання) і контролю за дотриманням правових вимог, норм і правил (валютний контроль).

В обмеженому обсязі валютне регулювання являє собою набір законодавчих та адміністративних норм, прийнятих грошово-кредитними органами. Ці документи призначені для регулювання потоків капіталу в країну та з неї та регулювання валютних операцій всередині країни. Метою такого нагляду є забезпечення стабільності національної валюти, підтримання стабільного рівня валютних резервів, збалансування міжнародного платіжного балансу.

Лемківський А.І.Н. тлумачить: "валютний нагляд - це процедура моніторингу та оцінки валюти однієї країни по відношенню до іншої. На міжнародному рівні роль регулювання міжнародних валютних обмінів делегована Міністерству фінансів. Організації реконструкції та розвитку, а також як і інші міжнародні фінансово-кредитні установи на національному рівні, керуються законодавчими нормами кожної країни.

Ющенко В.А. та Коспоченко О.А. визначте: «валютне регулювання – це процедура державного органу та уповноважених осіб, спрямована на регулювання способів міжнародних платежів і розрахунків грошовими цінностями».

І. П. Румянцев пояснює це визначення так: «валютне регулювання — це здійснення державної влади над грошима, регулювання валютних операцій, контроль вартості національної валюти, запобігання використанню іноземної валюти» [15].

Ткачук В. О., Сас Б. Б. стверджують: «Валютне регулювання – це система законів, нормативних актів, адміністративних дій і фінансових операцій, спрямованих на забезпечення економічного зростання через процедуру грошової оцінки, що проводиться державними органами на території країни».

Мороз А.М. та Пуховкша М.Ф. пояснив: «валютний нагляд — це нагляд за операціями в національній і міжнародній валюті та процедурами розрахунків» [17].

Визначення Л.К. Воронова: «Валютне регулювання – це унікальна правова система, яка регулює взаємодію між валютою та іншими формами грошей, ця система покликана сприяти належному функціонуванню внутрішнього валютного ринку країни та визначати, як проводити операції з валютою» [9].

У широкому сенсі грошово-кредитне регулювання стосується частини макроекономічної політики країни, включаючи управління грошово-кредитними та фінансовими відносинами між резидентами країни та самою країною.

Система валютного регулювання має дотримуватись таких основних принципів, які допоможуть підтримувати стабільність валютного ринку:

1. Єдність і цілісність системи валютного регулювання забезпечується створенням єдиної законодавчої бази, запровадженням валютних обмежень та єдиного механізму валютних операцій в масштабах країни [6].

2. Відносна стабільність, включаючи забезпечення стабільності різних складових системи грошово-кредитного регулювання, зокрема шляхом встановлення монетарних лімітів і визначення порядку здійснення грошових операцій.

3. Гнучкість валютного нагляду можна регулювати відповідно до умов національного валютного ринку, загальної національної макроекономічної ситуації та тенденцій світового валютного ринку.

4. Ефективність означає, що впровадження ключових елементів системи грошово-кредитного регулювання має позитивно впливати на національну економічну стратегію, забезпечувати необхідний рівень резервів національної валюти та підтримувати рівновагу міжнародних розрахунків.

5. Сприяти монетарній стабільності та запроваджувати монетарні механізми регулювання у міждержавних відносинах з метою створення єдиного валютного простору та сприяння вільному обігу товарів, послуг і капіталу.

6. Заохочувати розвиток глобального економічного партнерства з метою покращення інвестиційного середовища та збалансування міжнародного платіжного балансу та визначати наступні цілі системи монетарного регулювання:

- Визначати та впроваджувати процедури операцій з грошовими активами на внутрішньому ринку, переказу грошової вартості до або імпорту з-за кордону, а також режим іноземних інвестицій;
- Забезпечення та захист права власності на грошові кошти;
- Підтримувати стабільність курсу внутрішньої валюти та міжнародного платіжного балансу;
- Реалізувати відповідні (інтегровані або ізольовані) моделі взаємодії держави та міжнародних валютних ринків [19].

7. Основними наглядовими завданнями для стабільного функціонування валютного ринку є:

- Встановити систему курсоутворення, що забезпечує захист національної валюти та необхідний рівень її конвертованості.
- Управління роллю валютних платежів і контроль повторюваних операцій платіжного балансу.
- Розвиток внутрішньої структури грошового ринку.

- Нагляд і контроль банківської діяльності, пов'язаної з грошовими активами.
- Керувати процесом формування та обігу грошового капіталу та захищати права іноземних інвесторів.
- Визначення правил та обмежень для транскордонного імпорту та експорту валюти.
- Забезпечити стабільне надходження іноземної валюти на внутрішній валютний ринок. Монетарний нагляд охоплює широкий спектр питань, серед яких можна виділити три ключові напрями:
- Регулювання грошового ринку. Діяльність спрямована на стабілізацію валютного ринку та збалансування попиту та пропозиції національної валюти. Одним із заходів підтримки попиту на гривню в економіці, схильній до доларизації, може стати примусовий продаж частини експортної виручки.
- Управління валютним курсом. В Україні курс змін формується автоматично, але цьому процесу сприяє Національний банк України. Як наслідок, зміна обмінного курсу шляхом управління зовнішнім боргом і резервами має вирішальне значення для монетарної та фінансової сфери.
- Регулювання руху капіталу. З моменту запровадження сучасної грошової системи в Україні в 1992 році основною метою управління капіталом було запобігання несанкціонованим потокам капіталу, сприяння довгостроковим іноземним інвестиціям і фінансовому капіталу та обмеження відпливу спекулятивного капіталу. Реальна ефективність регулювання руху капіталу в Україні вважається низькою.

Найефективніші стратегії валютного регулювання в Україні включають:

- Центральний банк змінює облікову ставку. Цей інструмент дозволяє контролювати базову валюту та впливати на приплив або відтік іноземної валюти залежно від регуляторного напрямку;

- Розширити портфель валютних резервів. Розміщення резервів у різних валютах знижує ризики, пов'язані з девальвацією окремих валют;
- операції з купівлі або продажу золота, що впливають на ринок дорогоцінних металів;
- Валютна інтервенція призводить до зміни обмінного курсу національної валюти щодо іноземних валют, впливаючи на міжнародний платіжний баланс;
- Девальвація, або знецінення офіційної валюти, призводить до збільшення експорту та зменшення імпорту. Цей захід використовується рідко, зазвичай як вимушена реакція на зміни у світовій економіці;
- Ревальвація, процес, протилежний девальвації, передбачає підвищення обмінного курсу національної валюти та сприяння припливу іноземної валюти;
- Посилити або послабити валютні обмеження, у тому числі змінити правила переказу валюти для громадян, обміну валюти та вивезення валютної виручки для нерезидентів[19].

Підсумовуючи, нагляд за валютним ринком є важливою складовою стабільної роботи валютного ринку. Валютний ринок є важливою частиною світової економічної системи і впливає на макроекономічну стабільність різних країн. Валютний ринок включає в себе всі підприємства, які купують і продають валюту за фіксованими обмінними курсами, і відіграє ключову роль у міжнародній торгівлі та інвестиціях. Стабільність цього ринку безпосередньо впливає на економічне зростання, інфляцію, імпорт і експорт товарів і послуг. Необхідність управління цим ринком випливає з необхідності забезпечення економічної безпеки, запобігання кризовим явищам, сприяння сталому економічному розвитку.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ ТА ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз валютно-курсової політики Національного банку України

Говорячи про грошово-кредитну політику НБУ, насамперед слід розглянути поточну практику та намічені дії щодо цього. Перший етап послаблення валютного регулювання мав на меті поступову лібералізацію валютного ринку та сприяння економічному розвитку країни.

На даний момент важливо зменшити різноманітність валютних бірж, щоб забезпечити стабільність і прозорість валютного ринку. Крім того, на даний момент збільшуються можливості компаній для участі в міжнародній торгівлі з метою просування іноземної економіки та підвищення конкурентоспроможності українських компаній на світовому ринку.

НБУ також сприяє залученню нових кредитів та інвестицій, що створює сприятливе середовище для входження іноземного капіталу в економіку країни (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Етапи пом’якшення валютних обмежень, сформульовані НБУ

Етап 1. (поточна стадія)	Мінімізація множинності валютних курсів. Збільшення можливостей для торгових операцій бізнесу. Сприяння новим кредитам/інвестиціям.
Етап 2.	Лібералізація торгового фінансування. Управління валютними ризиками банків. Можливість сплати відсотків за "старими" боргами.
Етап 3.	Виплати за кредитами та інвестиціями. Операції населення (перекази за кордон) Операції з деривативами кредитування іноземців. Інвестиції за кордон.

Розроблено автором на основі даних [29]

Наступний етап передбачає більший ступінь лібералізації торгового фінансування, що дозволить українським компаніям мати більший потенціал для ведення зовнішньоекономічної діяльності та розширити свою присутність на міжнародних ринках. Особливу увагу НБУ приділятиме управлінню валютними ризиками в банківській діяльності та забезпеченню стабільності та надійності банківської системи в умовах коливань валютних курсів. Важливою складовою цього етапу є можливість повернути «старий» борг, що сприятиме спрощенню виплати боргу країни та покращенню інвестиційного клімату в країні.

На третьому етапі передбачається надання кредитів та інвестицій, які дозволять іноземним інвесторам і кредиторам отримати заборгованість і підвищать довіру до української економіки. Очікується, що лібералізація надання державних послуг, зокрема скорочення процедур, пов'язаних із пересиланням грошей за кордон, матиме позитивний вплив на розвиток міжнародних економічних відносин та покращення добробуту громадян.

Крім того, на цьому етапі буде дозволено торгівлю деривативами та кредитування іноземців, що сприятиме хеджуванню валютних ризиків і залученню іноземного капіталу. Важливим кроком стане авторизація іноземних інвестицій, що сприятиме диверсифікації портфеля компаній в Україні та підвищить їх конкурентоспроможність на міжнародних ринках.

Як відомо, одним з основних інструментів є створення та використання золотовалютних резервів. У 2021 році ця цифра досягла 30,941 мільярда доларів США. Сполучені Штати довели, що їхні міжнародні резерви достатні.

Однак до 2022 року обсяг транзакцій впав до 28,494 $ млрд. У Сполучених Штатах це сталося через вплив прямої військової агресії та зниження валютних надходжень від експорту товарів і послуг. У 2023 році золотовалютні резерви України значно зросли, сягнувши 40,514 млрд доларів. США. Станом на кінець 2024 року міжнародні резерви України сягнули 43,787 млрд доларів США. США.

Це зростання пояснюється активною допомогою іноземних партнерів, які підтримують українську боротьбу. Крім того, в умовах одностороннього зняття

Україною російської блокади економічна активність відновилася, а експорт товарів і послуг повільно зростав (рис. 2.2).

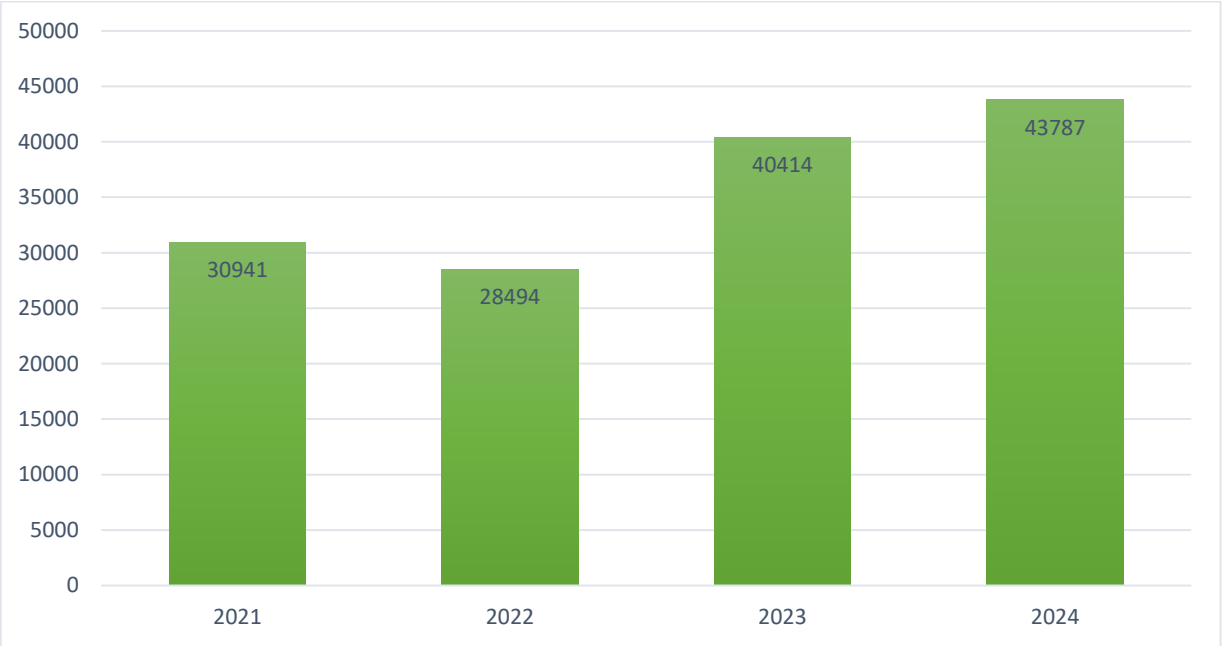

Рис. 2.2. Динаміка золотовалютних резервів України в 2021 - 2024 рр., млн дол. США

Розроблено автором на основі даних [14]

Більшу частину структури золотовалютних резервів складають цінні папери, загальна вартість яких у 2021 році становила 23,615 млрд дол. США. Незважаючи на падіння вартості до 19,002 млрд дол. Продажі в США значно зростуть до 2022 року з прогнозованою вартістю 28,235 мільярда доларів до 2023 року. США збільшили загальний обсяг до 28,706 мільярда доларів. США станом на 30 листопада 2024 р. Перевага інвестування в цінні папери полягає в тому, що вони забезпечують дохід у вигляді відсотків або дивідендів, і існує потенціал збільшення вартості з часом.

На відміну від готівки, яка не приносить додаткового доходу і може бути виснажена через інфляцію, цінні папери дозволяють зберегти вартість ваших активів, збільшуючи їх купівельну спроможність.

Другою за величиною складовою золотовалютних резервів є депозити та валюта, які оцінені в 5,75 млрд доларів. У 2021 році бюджет США становитиме 8,624 мільярда доларів. США станом на 30 листопада 2024 р. Цей компонент

надає ліквідність і можливість доступу до коштів у разі необхідності. Однак, на відміну від звичайних акцій, які не приносять великого пасивного доходу і можуть залежати від ринкових коливань та інфляції, ці інвестиції не гарантуються.

Спеціальні права запозичення (СПЗ) і монетарне золото складають меншу частину золотовалютних резервів країни, але вони також відіграють важливу роль у диверсифікації та забезпеченні стабільності.

Обсяг SDR зріс з 19 $ млн до 40 $ млн. До 2021 року США матимуть 263 $ млн. Станом на 30 листопада 2024 року Україна бере участь у фінансових операціях з Міжнародним валютним фондом на регулярній основі. Незважаючи на невелику грошову вартість золота, воно традиційно використовується як засіб довгострокового зберігання вартості та захисту від ризику (рис. 2.3).

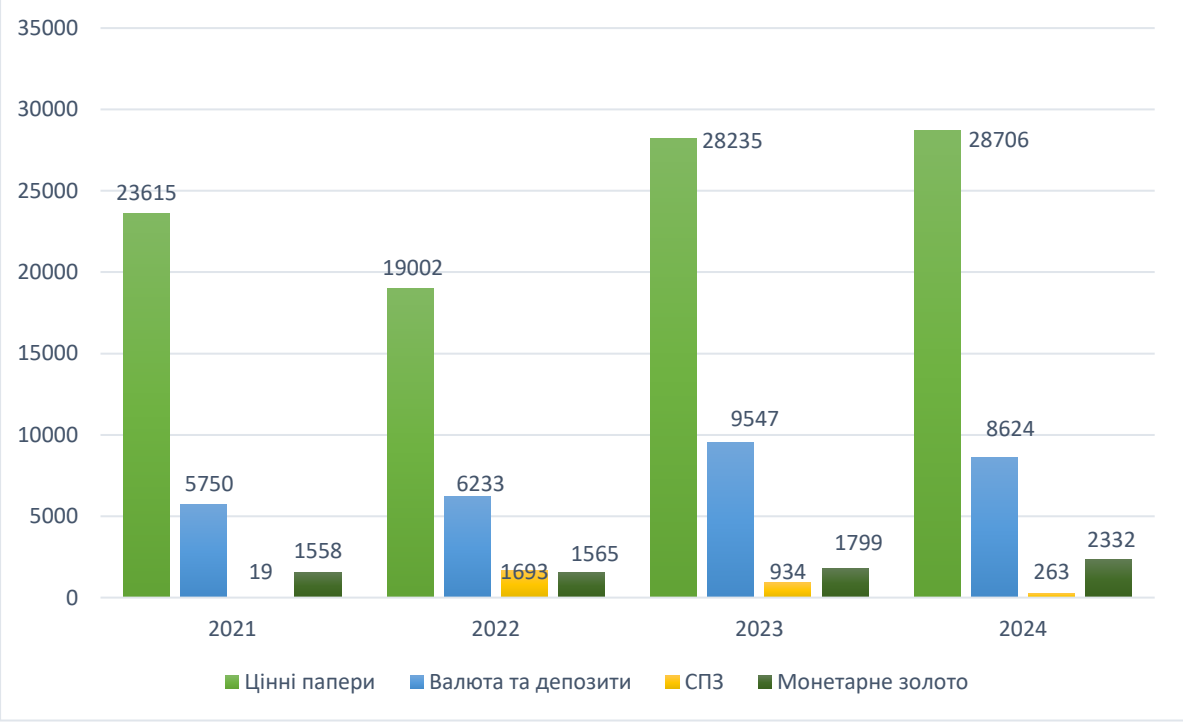

Рис. 2.3. Динаміка елементів золотовалютних резервів України в 2021 -2024 рр., млн дол. США

Розроблено автором на основі даних [14]

Найбільшу частку в структурі золотовалютних резервів становлять цінні папери, розмір яких у 2021 році склав 23,615 мільярда доларів США. США. Хоча вартість впала до 19,002 мільярда доларів. Продажі в Сполучених Штатах значно

зростуть до 2022 року, досягнувши 28,235 мільярда доларів до 2023 року. Сполучені Штати далі збільшилися до 28,706 мільярда доларів. США станом на 30 листопада 2024 року. Перевага інвестування в цінні папери полягає в тому, що вони забезпечують пасивний дохід у вигляді відсотків або дивідендів і мають потенціал для збільшення вартості з часом.

На відміну від готівки, яка не приносить додаткового доходу і може втратити купівельну спроможність через інфляцію, цінні папери дозволяють зберегти і примножити вартість ваших активів.

Другою за величиною складовою золотовалютних резервів є валюта та депозити, які зросли з 5,75 млрд дол. У 2021 році США досягнуть 8,624 мільярда доларів. США станом на 30 листопада 2024 року. Цей елемент забезпечує ліквідність і можливість швидкого доступу до коштів у разі потреби. Однак, на відміну від цінних паперів, вони не генерують великих обсягів пасивного доходу і можуть бути схильні до нестабільності ринку та ризику інфляції.

Спеціальні права запозичення (СПЗ) і монетарне золото становлять меншу частку в структурі золотовалютних резервів України, але також відіграють важливу роль у диверсифікації активів і забезпеченні стабільності.

Сума СПЗ зросла з 19 млн дол. Сполучені Штати досягнуть 263 мільйонів доларів у 2021 році. Станом на 30 листопада 2024 року Україна бере активну участь у міжнародних фінансових операціях та співпраці з Міжнародним валютним фондом. Хоча монетарне золото становить відносно невелику частку, воно є традиційним засобом довгострокового збереження вартості та запобігання ризикам (рис. 2.4).

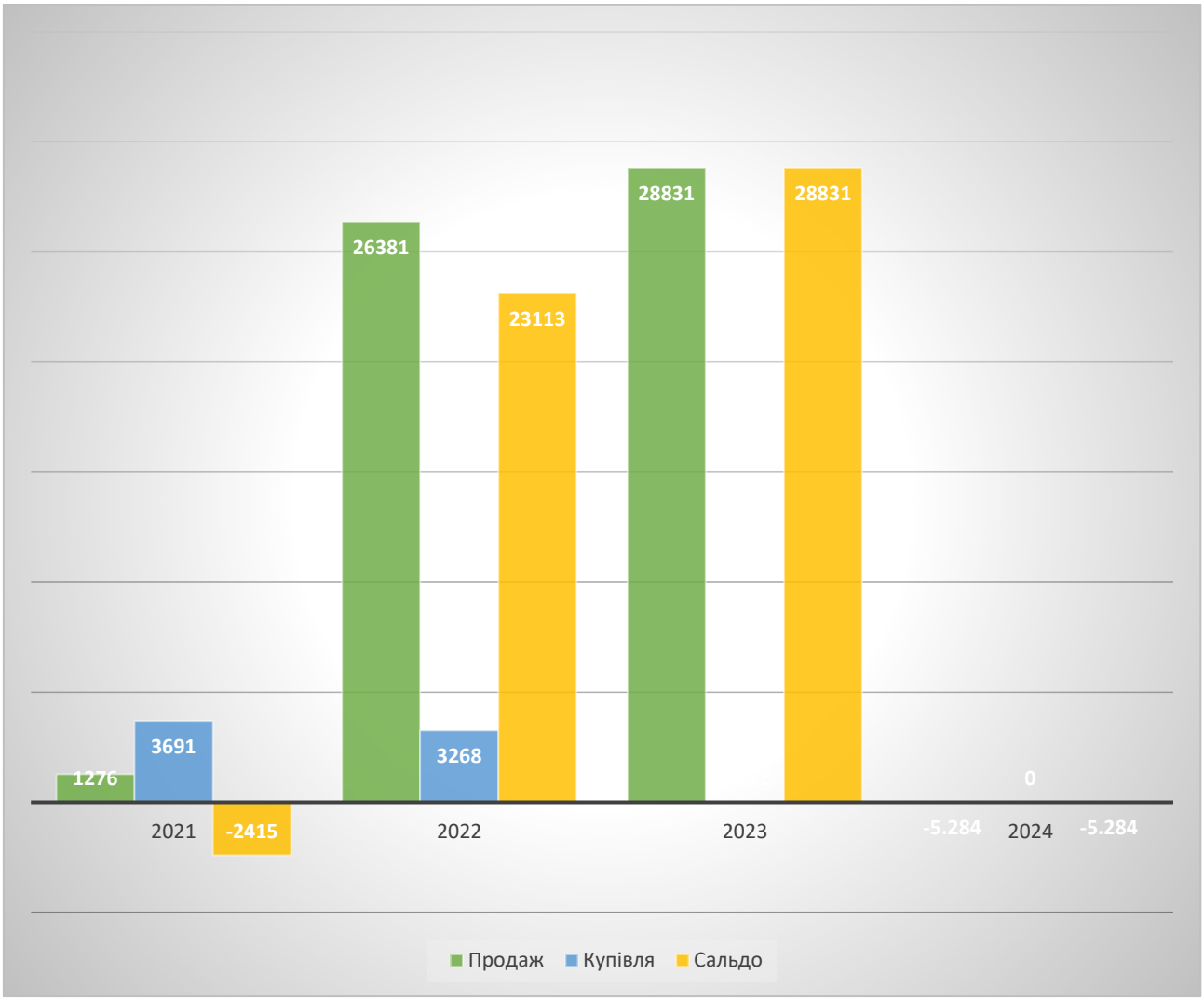

Рис. 2.4. Динаміка валютних інтервенцій НБУ у 2021-2024 рр., млн дол. США

Розроблено автором на основі даних [8]

У 2022 році загальний обсяг продажу валюти НБУ становитиме 26,381 млрд дол. США. У березні 2022 року облікову ставку буде суттєво збільшено до 25% з метою боротьби з інфляцією та збереження стабільності гривні. Дослідження складу золотовалютних резервів України демонструє переважання цінних паперів, які зросли на 23,615 млрд доларів. У 2021 році США матимуть 28,706 мільярда доларів. США станом на 13 грудня 2024 року.

2.2. Характеристика стану валютних операцій та динаміки змін валютного курсу України

Офіційний курс гривні по відношенню до долара США був відносно стабільним з 2021 по 2024 рік, але був витіснений дуже нестабільними коливаннями через широкомасштабне вторгнення Росії в Україну.

У результаті максимальні та мінімальні значення курсу гривні у 2021 році очікуються на рівні 27,18 гривні та 28,40 гривні за долар США. У США спостерігається помірна волатильність та сезонний характер. Типовий річний курс зміни за цей період становив 27,29 грн./1 долар США (рис.2.5).

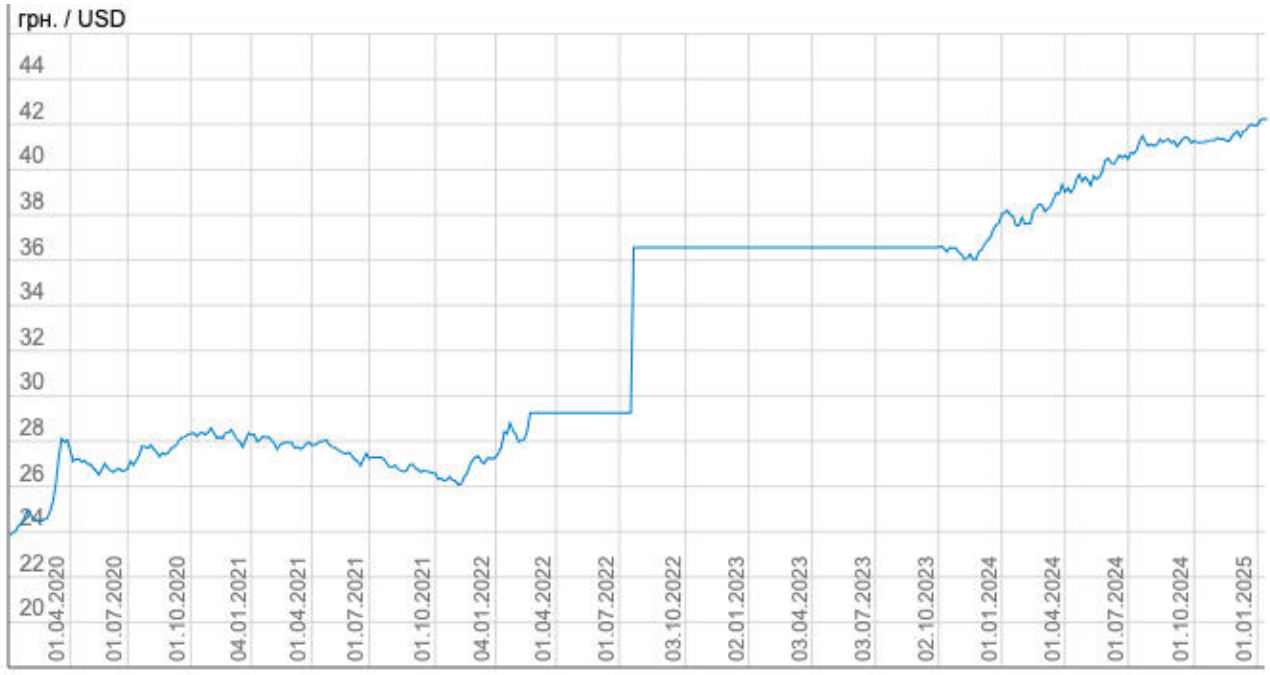

Рис. 2.5. Динаміка офіційного курсу гривні щодо долара США в 2020 – січень 2025 рр., гривні за дол. США

Розроблено автором на основі даних [25]

Проте 24 лютого 2022 року весь світ вступив у тотальну війну, що призвело до значного падіння вартості української валюти. Національний банк України отримав повноваження регулювати обмінний курс, щоб запобігти контрольованій девальвації гривні та підтримувати фінансову стабільність під час конфлікту. Через обмеження адміністративного персоналу офіційний курс

становить 27,25 гривень за долар США. США були активні в цілому п'ять місяців, з 28 лютого по 20 липня 2022 року.

У подальшому, у разі суттєвого зростання попиту на іноземну валюту та зменшення пропозиції валюти, Національний банк України вживатиме необхідних заходів для підтримки стабільності фінансової системи. Станом на 21 липня 2022 року курс гривні становить 36,57 гривні за долар США. США залишаться незмінними до кінця вересня 2023 року. Такий вибір може зменшити тиск на гривню та сприяти більш рівномірному грошовому обміну.

Однак, починаючи з жовтня 2023 року, відбулися незначні зміни, які свідчать про певну монетарну лібералізацію центрального банку.

Незважаючи на невеликі зміни, курс гривні за цей період мав тенденцію до зростання, сягнувши максимуму 36,01 гривні за долар. Однак наприкінці листопада 2023 року гривня впала до нового мінімуму, а обмінний курс поступово зріс, досягнувши 42,02 гривні за долар США в грудні 2023 року. США на початку січня 2025 року.

Дещо інша ситуація на готівкових і неформальних ринках (Додаток Б).

На початок 2021 року курс гривні до євро становив 34,1022 гривні за одиницю, до долара США – 28,1 гривні за одиницю. У першому півріччі 2021 року гривня поступово зміцнювалася до обох валют і станом на 1 липня 2021 року сягнула 31,799 гривні щодо євро та 26,7894 гривні – до долара США.

Однак із серпня 2021 року курс гривні почав падати, і це тривало до лютого 2022 року, коли курс гривні досяг 33,7192 гривні за євро та 30,05 гривні за долар США. Протягом цього часу на валютному ринку спостерігалися певні коливання, пов'язані з нерішучістю економічної ситуації та геополітичними побоюваннями.

У березні-квітні 2022 року відбулися суттєві зміни курсу валют – гривня суттєво подешевшала порівняно з обома валютами. Станом на 1 червня 2022 року курс гривні до євро становив 30,6599, до долара США – 29,25.

Девальвація валюти пояснюється багатьма причинами, зокрема економічною нестабільністю, викликаною пандемією COVID-19, і

геополітичними конфліктами в регіоні. Починаючи з червня 2022 року зусилля НБУ щодо збереження гривні як валюти були успішними. Це допомогло країні отримати міжнародну фінансову допомогу. Протягом наступних місяців курс національної валюти поступово зростав, на 1 січня 2023 року курс гривні становив 40,1123 гривні за євро та 36,929 гривні за долар США.

Надалі курс гривні матиме відносно постійний характер з невеликими змінами. Станом на 1 травня 2024 року вартість євро становила 42,8 гривні, долара США – 39,79 гривні.

З точки зору бізнесу, у 2021 році загальна сума валюти, купленої клієнтами банків, поступово зросте максимум до 11,33 млрд доларів. У грудні 2021 року, порівнянно зі США, загальний обсяг валюти, купленої клієнтами банків, зріс до 10,82 млрд доларів. США, листопад 2021 р. Ця тенденція свідчить про зростання значення зовнішньоекономічної діяльності та зростання попиту на іноземну валюту з боку юридичних осіб (рис. 2.6).

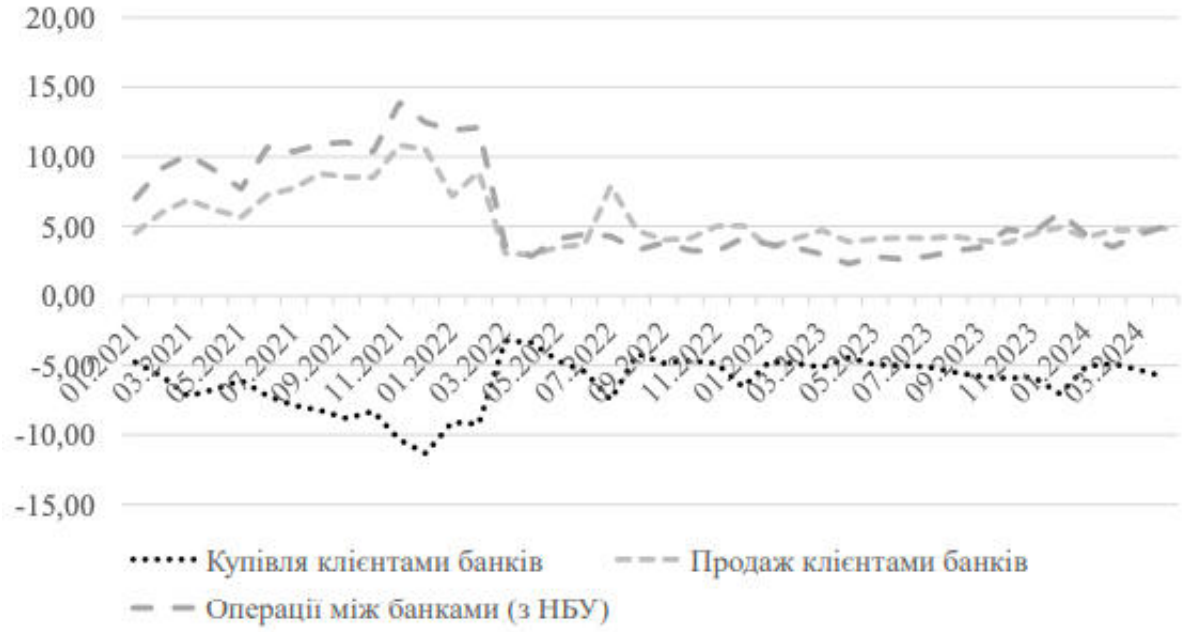

Рис. 2.6. Динаміка операцій на безготівковому валютному ринку України в 2021-квітні 2024 рр., млрд дол. США в еквіваленті

Розроблено автором на основі даних [3]

Міжбанківські операції, в тому числі з НБУ, у 2021 році поступово збільшували обсяги, досягнувши пікового значення в 13,89 $ млрд. США,

листопад 2021 р. Це було зумовлено підвищенням ліквідності в банківській системі та активним міжбанківським валютним ринком.

Однак, починаючи з березня 2022 року, операції на ринку безготівкової валюти різко впали на тлі геополітичної напруженості та економічної невизначеності. Зокрема, суттєво впали обсяги купівлі-продажу валюти клієнтами банків та міжбанківських операцій.

Найнижчий показник припав на період з березня по квітень 2022 року, коли клієнти банків купили валюту лише на 322 і 3,36 млрд доларів США. Продажі в США склали 306 і 2,94 млрд доларів відповідно. США. Це пов'язано зі зниженням ділової активності, невизначеністю на валютних ринках і обмежувальними заходами, які вживають регулятори для стабілізації ситуації.

Починаючи з другого півріччя 2022 року поступово відновлюється робота безготівкового валютного ринку. Купівля та продаж іноземної валюти клієнтами банків почала зростати, але не досягла рівня доберезня 2022 року. Серед них у грудні 2022 року клієнти банків придбали монет на 6,55 $ млрд. У Сполучених Штатах продажі склали 5,04 мільярда доларів. США. У 2023 році тенденція роботи безготівкового валютного ринку буде відносно стабільною з невеликими коливаннями. Обсяг валюти, купленої клієнтами банків, становив від 476 до 7,06 млрд доларів США. У Сполучених Штатах продажі коливалися від 345 до 4,91 мільярда доларів США. США. Міжбанківський бізнес також працював стабільно, з коливаннями від 228 до 5,99 мільярда доларів. США. Зі стабілізацією ситуації на валютному ринку поступово відновилася економічна діяльність і значно зріс попит на валюту.

Щодо окремих готівкових операцій, то тут динаміка ще чіткіша. У 2021 році обсяги купівлі-продажу поступово зростали. Серед них покупки готівкою зросли на 1,09 мільярда доларів США порівняно з тим же періодом минулого року. Еквівалент 2,2 мільярда доларів у січні 2021 року. США, серпень 2021 р. Водночас продажі готівкової валюти зросли з 1,07 млрд дол. У США він становив 2,24 мільярда доларів у січні 2021 року. США, грудень 2021 р. (рис. 2.7).

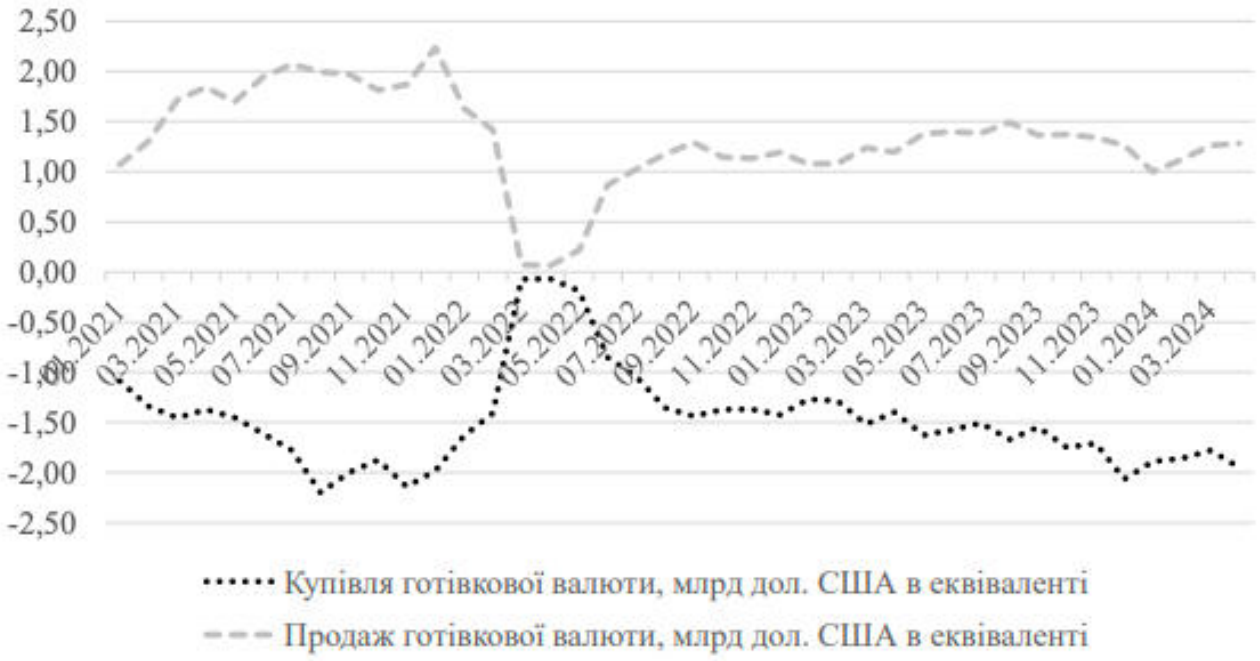

Рис. 2.7. Динаміка готівкових операцій фізичних осіб на валютному ринку України в 2021-квітні 2024 рр., млрд дол. США

Розроблено автором на основі даних [22]

Однак, починаючи з березня 2022 року, в умовах початку конфлікту, обсяги операцій з готівковою валютою фізичної особи значно скоротилися. З березня по квітень 2022 року сума витрачених і отриманих готівкою грошей знизилася до мінімуму в 70 мільйонів доларів. Той самий клас, що й у США. Деякі пошуки проводяться без офіційних домовленостей. Як правило, люди хочуть зберегти грошову вартість недоторканою і не витрачати її в складних ситуаціях. Починаючи з травня 2022 року обсяг фактичних готівкових операцій фізичних осіб поступово збільшуватиметься. Готівка на ринку зросла на 190 $ млн. До травня 2022 року бюджет США становитиме 1,44 мільярда доларів. У 2017 році США експортували живих, свіжих, охолоджених або заморожених равликів на суму 55 000 доларів за тонну. До травня 2022 року бюджет США становитиме 1,29 мільярда доларів. США, вересень 2022 р. Це свідчить про відновлення довіри суспільства до національної валюти та активізацію економічного відновлення.

У 2023 році частота готівкових операцій з фізичними особами буде дещо стабільною та менш непостійною. Протягом першого кварталу 2024 року обсяг

операцій з готівкою, проведених фізичними особами, був нижчим, ніж на кінець 2023 року. Серед категорій у квітні 2024 року операції з готівкою становили 1,95 мільярда доларів. Дохід в американському еквіваленті склав 1,28 мільярда доларів США. Це зумовлено як сезонними чинниками, так і специфічною постійністю економічної ситуації та зниженням девальваційних очікувань населення.

Загалом можна зробити висновок, що в ході аналізу поточної ситуації та розвитку українського валютного ринку були визнані наступні аспекти:

- До цієї групи входить аналіз грошово-кредитної політики Національного банку України. Під час повномасштабного російського вторгнення в Україну Національний банк України спрямував кошти на підтримку курсу гривні. У 2022 році загальний обсяг продажу за валюту НБУ становитиме 26,381 млрд доларів. В Америці це свідчить про масштабність зусиль банку. Також у березні 2022 року НБУ підвищив облікову ставку до 25 % з метою боротьби з інфляцією та підтримки стабільності національної валюти. У складі золотовалютних резервів більшу частину загального обсягу займають цінні папери, їх обсяг збільшився з 23,615 млрд дол. У 2021 році США матимуть 30,094 мільярда доларів. США станом на 31 березня 2024 року.
- Дає характеристику динаміки валютної поведінки та зміни валютного курсу в Україні. Динаміка курсу гривні щодо євро та долара США у період з 2021 року по травень 2024 року характеризується великими коливаннями, зумовленими поєднанням внутрішніх економічних факторів та зовнішніх військових факторів. Зусилля НБУ та міжнародна допомога допомогли підтримувати відносно стабільний курс протягом останніх кількох років аналізованого періоду, зокрема, на 1 травня 2024 року курс гривні до євро становив 42,8 грн. Поточний курс для США становить 39,79 грн. Протягом періоду оцінки була відзначена значна різниця між офіційним курсом і курсом спотового ринку. Особливо в періоди підвищеної невизначеності та економічної нестабільності.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ І ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У разі повномасштабного російського вторгнення у 2022-2024 роках робота українського валютного ринку зіткнеться з багатьма серйозними проблемами.

Конфлікт і пов'язан з ним невизначеність призвели до значних коливань обмінного курсу, відпливу іноземного капіталу та зниження активності. Побоюючись подальшого знецінення гривні, люди почали активно купувати валюту, що призвело до додаткового фінансового навантаження. Руйнування інфраструктури та збої в ланцюгах поставок негативно вплинули на експортні надходження країни, які мають вирішальне значення для надходжень країни в іноземній валюті. У цьому контексті важливо обговорити найважливіші питання галузі:

- великі коливання валютних курсів через невизначеність і нестабільність, викликані війною;
- підвищені ризики призводять до відпливу іноземного капіталу та скорочення інвестицій;
- збільшення попиту населення на іноземну валюту через побоювання щодо подальшої девальвації гривні;
- збої в ланцюжках поставок і зниження доходів від експорту через
- руйнування інфраструктури, закриття кордонів, обмеження валютних операцій і вжиття адміністративних заходів для стабілізації валютних ринків;
- зростання тіньових грошових ринків через обмеження та різницю офіційних і ринкових процентних ставок;
- велика залежність від міжнародної фінансової допомоги для підтримки стабільності валютних ринків і всієї економіки.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну призвело до значних змін на валютних ринках країни. Невизначеність і нестабільність, пов'язані з війною, суттєво вплинули на вартість валюти. Ця ситуація має серйозні наслідки для компаній, які мають проблеми з плануванням і прогнозуванням своєї діяльності. Коливань обмінного курсу валюти важко утриматися від прийняття таких рішень, як інвестиції, іноземні операції з фінансовими ресурсами та управління. Крім того, нестабільність валютного ринку негативно вплинула на довіру інвесторів та населення до національної валюти, що призвело б до більшого зростання очікуваної девальвації.

Військові дії та пов'язані з ними небезпеки спричиняють міграцію іноземних коштів з України. Зовнішні інвестори, які вважають, що вірус COVID-19 більш небезпечний для їхніх інвестицій, виводять гроші з країни. Це негативно впливає на інвестиційний клімат і зменшує потенціал залучення фінансових ресурсів, необхідних для розвитку економіки. Зменшення інвестицій призводить до значних наслідків, які мають далекосяжний вплив на економіку, виробництво та державні фінанси. У цьому випадку Україна повинна шукати альтернативні джерела фінансування та вживати заходів для відновлення віри інвесторів та створення сприятливого середовища для інвестицій.

В умовах невизначеності та економічної нестабільності, спричинених війною, попит на іноземну валюту зріс. Побоювання подальшого знецінення гривні спонукало людей шукати способи зберегти свої заощадження шляхом обміну їх на більш стійкі варіанти валюти, такі як долар США чи євро. Ця процедура посилює тиск на ринок іноземної валюти, оскільки більший попит на іноземну валюту спричиняє зростання місцевої валюти. Коли попит на валюту зростає, очікування знецінення загострюється, це може призвести до самозбереження моделі поведінки, яка спонукає людей продовжувати витрачати гроші.

Конфлікт негативно вплинув на інфраструктуру країни та перервав поточні ланцюжки поставок. Транспортні шляхи, виробничі потужності та логістичні центри перервані, що негативно впливає на рух вітчизняних та

іноземних товарів і сировини. Це негативно впливає на зовнішні джерела доходів, які є вирішальними для валютних надходжень економіки. Закриття кордону та обмеження руху товарів погіршили ситуацію, оскільки експортерам було важко задовольнити вимоги своїх партнерів за кордоном.

Зменшення надходжень від експорту звужує платіжний баланс країни та зменшує пропозицію валюти на ринку, що призводить до подальшої девальвації національної валюти та ускладнює стабілізацію обмінного курсу.

В умовах економічної нестабільності та нестабільності валютного ринку, спричиненої війною, державна влада намагалася обмежити кількість дозволених валютних операцій. Ці заходи покликані зберегти статус-кво та запобігти надмірному відтоку грошей з країни. Обмеження можуть передбачати обмеження купівлі іноземної валюти, змусити експортерів продавати частину своїх надходжень в іноземній валюті та регулювати перетікання капіталу через кордон.

Незважаючи на ціль цих заходів, спрямованих на підтримку стабільності валютного ринку, вони також можуть мати негативні наслідки, такі як зниження ділової активності та ускладнення зовнішньоекономічного середовища.

Впровадження валютного регулювання та значний розбіжність між формальним і реальним обмінним курсом створили сприятливі умови для розвитку тіньових ринків. Підприємства, які не мають офіційних засобів придбання валюти або вважають процес купівлі-продажу нерентабельним, можуть розраховувати на функціонування тіньових ринків. Це спричиняє втечу іноземних коштів з офіційної економіки та знижує ефективність державного регулювання. Тіньові грошові ринки пов'язані з підвищеним ризиком і відсутністю ефективного контролю, що негативно впливає на фінансову стабільність країни. Щоб зменшити ймовірність цих ризиків, необхідна збалансована монетарна стратегія. Це сприятиме прозорості та ефективності валютного ринку.

В умовах загострення економічної кризи та наслідків війни Україна в першу чергу залежить від міжнародної фінансової допомоги для підтримки

стабільності на валютному ринку та економіці в цілому. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд і Світовий банк, є важливою для отримання валютних ресурсів і отримання експертної допомоги. Ці кошти спрямовані на забезпечення економічної стабільності, проведення структурних змін та допомогу найбільш вразливим верствам населення. Однак зовнішнє фінансування також є вразливим, оскільки країна повинна виконати умови для отримання грошей, які можуть включати суперечливі заходи, такі як скорочення державних витрат або підвищення тарифів. У результаті протягом кількох років міжнародну допомогу потрібно скоротити приблизно на 50 відсотків, стимулювати зростання економіки та ефективно використовувати кошти.

Загалом ми помітили, що основною проблемою функціонування валютного ринку України є невизначеність і нестабільність, спричинені війною, що призвело до значних змін обмінного курсу, міграції іноземних коштів та зменшення інвестицій. Ризики, пов’язані з гривнею, збільшуються страхом подальшої девальвації, збільшенням попиту на іноземну валюту, збоями в ланцюзі поставок, скороченням надходжень від експорту, пошкодженою інфраструктурою та закриттям кордонів, валютними обмеженнями торгівлі та запровадженням формальних методів регулювання. економіка, офіційні обмінні курси та різниця між ринковими курсами призвели до розвитку тіньових валютних ринків, а також сильної залежності від міжнародної фінансової допомоги для підтримки стабільності валюти та економіки.

Щоб мати можливість оподатковувати операції з криптовалютою в Україні, це дозволить додати додаткову грошову вартість до грошових резервів країни та захистить грошові активи населення країни. Необхідно виконати ряд кроків послідовно. Спочатку має бути розроблена та впроваджена законодавча база, яка регулює питання криптовалюти та оподаткування операцій з криптовалютою. Умови, порядок правонаступництва, оподаткування, права та обов'язки учасників ринку повинні розумітися:

Оподаткування операцій з криптовалютою дозволить Україні отримувати додатковий дохід від грошових операцій або зберігати резерв валюти для населення.

бойові ігри онлайн-казино, розташовані в інших країнах.

Наступним кроком є створення технічної системи для спостереження та регулювання транзакцій з криптовалютою. Ми обговорюємо створення спеціалізованого програмного забезпечення, яке зможе стежити за транзакціями, ідентифікувати учасників і забезпечувати дотримання податкового законодавства. Цей тип програмного забезпечення слід поєднувати з існуючими фінансовими системами та базами даних, щоб сприяти ефективній комунікації між різними урядовими установами та фінансовими установами.

Що стосується технічних особливостей, протоколи та стандарти повинні бути встановлені для забезпечення безпеки та конфіденційності транзакцій з криптовалютою. Ми обговорюємо використання технології блокчейн, розумних контрактів та інших передових рішень. Крім того, вкрай важливо створити ефективні механізми розпізнавання та верифікації учасників ринку, такі як система KYC та система AML, ці системи запобігатимуть використанню криптовалют у незаконних цілях.

Значну роль в оподаткуванні операцій з криптовалютою відіграватиме Національний банк України. Він повинен створити та реалізувати монетарну стратегію для криптовалют, а також підтримувати стабільність фінансової системи країни. НБУ має тісно співпрацювати з іншими державними органами, такими як Міністерство фінансів та Державна податкова служба, для координації дій та забезпечення ефективного нагляду за ринком криптовалют.

Крім того, Національний банк України може ініціювати створення спеціального підрозділу чи департаменту, який би займався питаннями криптовалют та оподаткування операцій з ними. Цей підрозділ відповідатиме за проведення маркетингових досліджень, збір даних та їх аналіз. Він також матиме завдання розробити нормативні акти та їх реалізувати. Він також може служити

засобом зв’язку з іншими країнами та міжнародними організаціями щодо криптовалют.

Для успішного стягнення податків на операції з криптовалютою важливо сприяти прозорості та доступності інформації для всіх учасників ринку. Національний банк України має брати участь в освітніх програмах та дискусіях, надавати рекомендації та допомогу щодо дотримання податкового законодавства. Це сприятиме розвитку довіри та спільного розуміння між населенням і бізнесом, що необхідно для успішної роботи ринку криптовалют і залучення грошових цінностей в економіку країни.

Впровадження оподаткування операцій з криптовалютою в Україні матиме значний позитивний вплив на економіку країни та стан валютного ринку. Зокрема, це додатково вплине на створення нового джерела валютних цінностей та збереже валютні резерви населення, що особливо актуально в умовах нестабільності та викликів в економіці України.

Дані щодо щоденних обсягів торгів на первинних українських криптовалютних біржах свідчать про значний вплив на ринок криптовалют в Україні. Загальна грошова вартість торгів на цих біржах, включаючи WhiteBit, Qmall, Kuna та BTC Trade UA, становить 439,41 мільйона доларів. Кожен день гине один американець. Ці докази демонструють значну прихильність та участь українських інвесторів і торговців криптовалютами (Додаток Б).

Якщо транзакції з криптовалютою оподатковуватимуться за ставкою 0,5% від вартості транзакції, очікується, що додаткові надходження до державного бюджету складуть 802 мільйони доларів. щороку в США. Цей розрахунок виходить з припущення, що цього року обсяг торгів залишиться на поточному рівні (439,41 мільйона доларів США * 365 днів * 0,005 = 802 мільйони доларів США).

Цей додатковий приплив грошової вартості матиме ряд позитивних наслідків для української економіки. По-перше, це збільшить грошові резерви країни, що має вирішальне значення для фінансової стабільності країни та стабільності її валюти. По-друге, оподаткування операцій з криптовалютою

сприятиме диференціації економіки та зменшенню розміру тіньового ринку, що сприятиме інвестиційному клімату та довірі між міжнародними партнерами.

Крім того, додатковий дохід від податків на операції з криптовалютою в державному бюджеті може бути спрямований на фінансування важливих соціальних проектів та ініціатив, таких як розвиток інфраструктури, підтримка малого бізнесу, інвестиції в освіту та охорону здоров'я. Це матиме значний вплив на економіку країни, що призведе до збільшення економічного зростання та кращого рівня життя більшості.

Іншою стратегією є заборона ігор онлайн-казино, розташованих за кордоном. У цьому контексті необхідно вжити ряд заходів на законодавчому, технічному та міжнародному рівнях. По-перше, необхідно посилити законодавчу базу, уточнити правовий статус ігор в онлайн-казино та визначити відповідальність за організацію та участь у незаконних азартних іграх. Це передбачає зміну чинних законів і створення нових правил для посилення контролю та покарання злочинців.

Наступним кроком є використання технічних рішень для запобігання доступу до незаконних сайтів онлайн-казино. Ми обговорюємо використання систем фільтрації трафіку в Інтернеті, блокування IP-адрес і доменних імен, пов'язаних з незаконними азартними іграми. Крім того, необхідно створити систему моніторингу та розпізнавання нелегальних онлайн-казино, щоб негайно реагувати на них і вживати відповідних заходів.

Одним з ключових компонентів боротьби в онлайн-казино є міжнародна координація. Україна повинна брати активну участь у боротьбі з нелегальним гральним бізнесом і співпрацювати з іншими країнами та міжнародними організаціями в цьому питанні. Це передбачає обмін інформацією, координацію зусиль, спільне розслідування фактів і надання правової допомоги. Зокрема, Україна може взяти на себе ініціативу щодо укладення угод з іншими країнами, які нелегальні онлайн-казино в основному складаються з учасників та організаторів, які вважаються злочинцями.

Якщо протидіяти нелегальним іграм онлайн-казино буде активно, очікуваний позитивний вплив на Україну буде значним. Статистика показує, що американські громадяни витрачають понад 340 мільярдів доларів на нелегальні онлайн-ігри в казино. США. Через різницю у ВВП і чисельності населення середні витрати жителів України на нелегальні онлайн-ігри в казино становлять приблизно 2,3 мільярда доларів. щороку в США. У результаті це загальна сума, яка ще залишається в Україні (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

Очікуваний ефект для України у випадку активної протидії нелегальним онлайн-казино

Показники	**Значення**
Витрати жителів США у нелегальних зарубіжних онлайн казино, млрд дол. США	340
ВВП на душу населення в США, дол. США	76329,6
ВВП на душу населення в Україні, дол. США	4533,98
Населення США, млн осіб	333,3
Населення Україна, млн осіб	38
Різниця між США та Україною у ВВП на душу населення, раз	16,84
Різниця між США та Україною у кількості населення, раз	8,77
Оціночні витрати жителів України у нелегальних зарубіжних онлайн казино на основі даних для США, млрд дол. США	2,30

Розроблено автором на основі даних [11; 18; 34; 35]

Підсумовуючи, ми зауважили, що в ході демонстрації напряму розвитку українського валютного ринку було зроблено декілька рекомендацій:

Обговорюються основні проблеми функціонування валютного ринку в Україні.

Основною перешкодою у функціонуванні валютного ринку України є невизначеність і нестабільність, викликані війною, яка призвела до значних змін обмінного курсу, підвищення ризику призвело до зменшення іноземних інвестицій і руху капіталу, а також зростання попиту на інші типи валют призвели до збільшення доходу. Громадяни різних країн стурбовані подальшою

девальвацією гривні, порушенням доходів від експорту та проблемами ланцюга поставок, які виникають через зруйновану інфраструктуру та закриття кордонів, обмеження валютних операцій та адміністративні заходи, спрямовані на підтримку стабільність валютного ринку та економіки в цілому.

Запропоновані методи роботи та розвитку валютного ринку в Україні.

Податок на операції з криптовалютою в розмірі 5% від загальної вартості принесе до державного бюджету України 802 $ млн. щороку в США. Ефективні методи боротьби з нелегальними іграми онлайн-казино, розташованими в інших країнах, можуть додати додатково 2,3 мільярда доларів до федерального бюджету. щороку в США Ці заходи допоможуть підтримувати стабільність і зростання валютного ринку України, зміцнювати фінансову систему та сприяти економічному зростанню.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідивши та проаналізувавши тему: валютна система та валютний ринок України, можна зробити такі висновки:

Для створення висновку до тексту необхідно зрозуміти основну суть викладеного матеріалу. Враховуючи наданий текст, можна запропонувати наступні висновки.

Аналіз теоретико-методологічних аспектів валютного ринку України дозволяє зробити висновок про значну роль валютного ринку у забезпеченні макроекономічної стабільності країни. Український валютний ринок зазнав серйозних змін протягом трьох етапів свого розвитку: від запровадження національної грошової одиниці та створення інституційної бази у 1990-х роках до лібералізації ринку та запровадження плаваючого валютного курсу на сучасному етапі.

Розробка та вдосконалення механізмів валютного регулювання стали необхідними для забезпечення стабільності гривні та збалансування міжнародного платіжного балансу. Регуляторні органи, такі як Національний банк України, відіграють ключову роль у встановленні обмінних курсів, монетарній політиці та забезпеченні валютної стабільності.

Значна увага приділяється інтеграції українського валютного ринку у світову фінансову систему, що дозволяє забезпечити зростання обсягів міжнародної торгівлі, інвестицій та економічного розвитку. Для підтримки стабільності валютного ринку важливою є подальша оптимізація валютного регулювання, впровадження сучасних механізмів монетарної політики та посилення координації між учасниками ринку.

Таким чином, валютний ринок України є важливим елементом фінансової системи країни, який забезпечує міжнародну інтеграцію, фінансову стабільність та сприяє економічному зростанню.

Аналіз сучасного стану валютного ринку та валютної системи України свідчить про їхню значну залежність від як внутрішніх економічних факторів,

так і зовнішніх викликів, зокрема повномасштабного вторгнення Росії. За період з 2021 по 2024 рік валютний ринок продемонстрував як періоди стабільності, так і значні коливання, що було зумовлено геополітичною напругою, економічною невизначеністю та наслідками воєнних дій.

Національний банк України відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності валютного ринку. Використовуючи валютні інтервенції, жорсткий контроль обмінного курсу та підвищення облікової ставки, НБУ вдалося зменшити девальваційний тиск на гривню та стабілізувати фінансову систему. Одночасно, структура золотовалютних резервів продемонструвала позитивну динаміку, досягнувши рекордних показників завдяки міжнародній фінансовій підтримці та відновленню економічної активності.

Курсова політика НБУ була спрямована на збереження балансу між попитом і пропозицією національної валюти, що дозволило запобігти різким коливанням курсу. Зусилля центрального банку та підтримка міжнародних партнерів сприяли забезпеченню відносної стабільності на валютному ринку, хоча різниця між офіційним і ринковим курсами в періоди кризи свідчила про залишкову напругу.

Валютний ринок демонструє поступове відновлення після значних шоків, що позначилося на зростанні обсягів безготівкових і готівкових операцій. Проте для повноцінної стабілізації та подальшого розвитку ринку важливо продовжувати реалізацію заходів із лібералізації фінансових операцій, управління валютними ризиками та залучення іноземного капіталу.

Для подолання цих проблем та забезпечення сталого розвитку валютного ринку України запропоновано низку рішень:

1. Стабілізація валютного ринку:

- Проведення зваженої монетарної політики, спрямованої на зменшення коливань курсу гривні.
- Лібералізація валютних операцій, що сприятиме відновленню довіри до національної валюти.

2. Детінізація економіки:

- Запровадження податку на операції з криптовалютою за ставкою 0,5%, що забезпечить додаткові надходження до бюджету на рівні 802 мільйони доларів США щорічно.
- Активна боротьба з нелегальними онлайн-казино, що потенційно може залучити до бюджету близько 2,3 мільярда доларів США щорічно.

3. Розвиток експортного потенціалу:

- Усунення збоїв у ланцюгах поставок шляхом відновлення інфраструктури та створення сприятливих умов для міжнародної торгівлі.

4. Залучення інвестицій:

- Відновлення довіри інвесторів через створення сприятливого інвестиційного середовища.
- Активна співпраця з міжнародними фінансовими організаціями для залучення іноземного капіталу.

5. Зменшення залежності від зовнішньої допомоги:

- Проведення структурних реформ і стимулювання економічного зростання для поступового зменшення залежності від міжнародної фінансової підтримки.

Успішна реалізація цих заходів сприятиме стабільності та розвитку валютного ринку, зміцненню фінансової системи та економічному зростанню України. Валютний ринок має всі можливості для того, щоб стати потужним інструментом відновлення економіки та інтеграції країни у глобальну фінансову систему.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архів валютних курсів. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/archive/2025-01-03/ (дата звернення: 15.12.2024).
2. Архів курсу заявок міняйло по USD. URL: https://charts.finance.ua/ua/currency/order/-/1/usd (дата звернення: 23.12.2024)
3. Безготівковий валютний ринок (щомісячна інформація). URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/non-cash-fx-market-volumeyear?startDate=01.01.2018&endDate=31.10.2023 (дата звернення: 29.12.2024)
4. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник / С.Я. Боринець. – 4-те вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2004. – 409 с.
5. Валютне регулювання : навч. посіб. для студ. екон. ф-тів вищих навч. Закладів. В. А. Ющенко, В. І. Міщенко; Національний банк України. – Київ: Знання. 2023. 359 с.
6. "Валютне регулювання." (21.08.2023 с.52-55)
7. Валютний ринок України: аналіз сучасного стану та шляхи вдосконалення / А. Г. Пасічник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – № 1. – С. 37-43.
8. Валютні інтервенції НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/currency-interventions (дата звернення: 23.12.2024)
9. Воронова Л.К., Фінансове право України: підручник, Київ 2022.
10. Дзюблюк О. В. Валютна політика : підручник / Дзюблюк О. В. – К.: Знання, 2007. – 422 с.
11. Демографічна та соціальна статистика / Населення та міграція. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 28.12.2024).
12. Ерастов В. І., Гудзь Г. О., Ринок криптоактивів в Україні: тенденції сучасності. Економіка та суспільство. 2023. Випуск №50. С.1-6

13. Журавка Ф.О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України: монографія / Ф.О.Журавка. –Суми: Ділові перспективи: УАБС НБУ, 2008. — 334 с.
14. Золотовалютні резерви України. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/ (дата звернення: 27.12.2024)
15. Кабанець О. Еволюція валютних обмежень. О.І. Кабанець. Вісник податкової служби України. 2022. С. 163. URL: http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2015/літм/.pdf
16. Ковальчук К. Ф.Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції: навч. посіб. / К. Ф. Ковальчук, Д. Є. Козенков, Ю. Г. Момот. – К. : ЦУЛ, 2016. – 149 с. – Режим доступу : http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2015/літм/Міжнароднікредитно-розрахункові та валютні операції. Ковальчук.pdf
17. Котлер Ф. "Маркетинг менеджмент" М.: 2022
18. Легальне чи нелегальне? Як відрізнити та обрати правильне онлайн казино.URL: https://biz.nv.ua/ukr/markets/onlayn-kazino-yak-ne-natrapiti-nashahrajiv-oznaki-nelegalnih-kazino-50344473.html (дата перегляду: 06.05.2024).
19. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції URL: навч. посіб. К. Ф. Ковальчук, Д. Є. Козенков, Ю. Г. Момот. К.: ЦУЛ, 2022. 149 с. URL: http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2015/літм/.pdf
20. Національний банк України знизив облікову ставку до 13,5%. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zniziv-oblikovu-stavkudo-135 (дата звернення: 16.12.2024)
21. Облікова ставка Національного банку. URL: https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish (дата звернення: 19.12.2024)
22. Операції фізичних осіб з купівлі/продажу іноземної валюти. URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/cash-currencymarket?startDate=01.01.2018&endDate=31.10.2023 (дата звернення: 18.12.2024)

23. Облікова ставка НБУ 2024. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/refinance/ (дата звернення: 15.12.2024).
24. Офіційний курс НБУ. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/nbu/curr/usd/ (дата звернення: 15.12.2024).
25. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangeratechart?cn%5B%5D=USD&startDate=01.01.2021&endDate=11.05.2024 (дата звернення: 22.12.2024).
26. Розвиток валютного ринку України URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2001/11_3/48.pdf
27. Рум'янцев А.П. Зовнішньоекономічна діяльність. А.П. Рум'янцев, Н.С. Рум'янцева. К.: Центр учбової літератури, 2022. 296 с.
28. Савельєв Є.В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів : підруч. для магістрантів з міжнар. економіки і держ. служби / Є.В. Савельев. – Т. : Екон. думка, 2002. – 504 с.
29. Стратегія пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування. URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/liberalization (дата звернення: 20.12.2024)
30. Україна на світовому фінансовому ринку . URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/%D0%95%D0%9F/page15.html (дата звернення: 5.12.2024)
31. Федяєва О. О. Валютний ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку / О. О. Федяєва // Інвестиції: практика та досвід. - 2011. - № 13. - С. 56-59. URL:: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_13_14.
32. Фінансовий словник-довідник / М.Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан, П.Т. Савлук та ін.; за ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ІААН, 2003. – 555 с.

33. Харабара В. М. Сучасний стан та перспективи розвитку валютного ринку України / В. М. Харабара // Економіка та держава. – 2016. – № 3. – С. 28-30.
34. U.S. Population Trends Return to Pre-Pandemic Norms. URL: https://www.census.gov/newsroom/press-releases/2023/population-trends-return-topre-pandemic-norms.html (дата звернення: 10.12.2024)
35. World development indicators. URL: https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/ (дата звернення: 15.12.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Динаміка облікової ставки в 2021-травні 2024 рр., % [21]

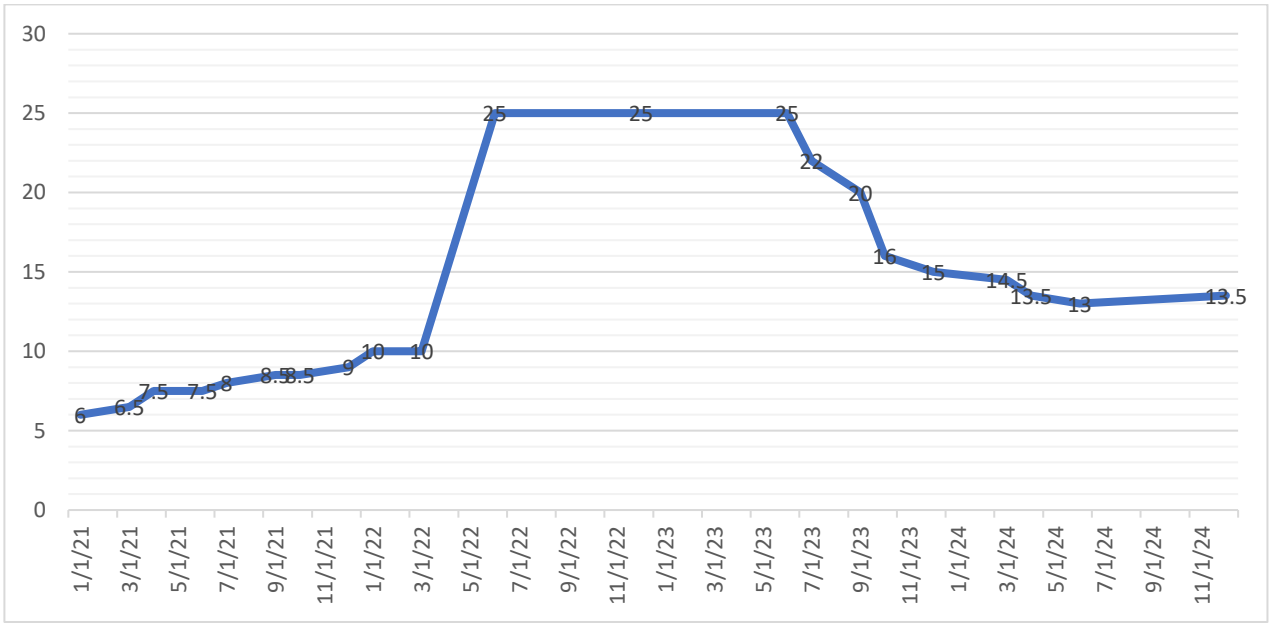

Додаток Б

Динаміка курсу гривні по відношенню до євро та долара США в 2021-травні 2024 рр., гривні за од. [2]

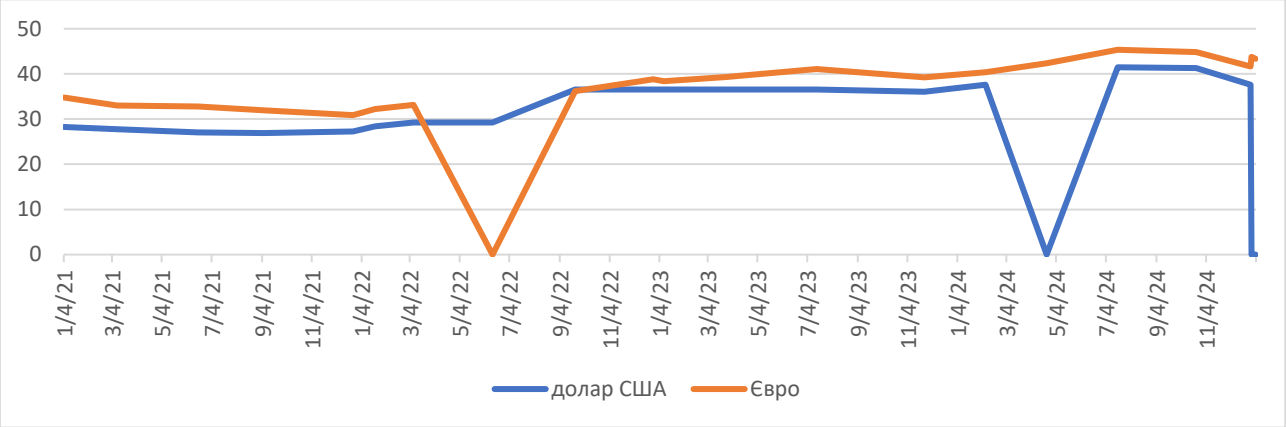

Додаток В

Добовий обсяг торгів на основних українських крипто-біржах [12, с.4]

Біржа	Сума, млн дол. США
WhiteBit	424,3
Qmall	14,6
Kuna	0,5
BTC Trade UA	0,01
Всього	439,41